

**Якубовський І.В.**

Київський національний університет архітектури і будівництва

## ВІДОБРАЖЕННЯ У ПОСТАНОВАХ РАЙОННИХ ОРГАНІВ КИЇВСЬКОЇ ТА ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ СТРАТЕГІЙ ВЛАДИ У КОНТЕКСТІ ГОЛОДОМОРУ ПІД ЧАС ХЛІБОЗАГОТІВЛІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 1933 Р.

*Мета дослідження статті полягає у з'ясуванні особливостей відображення в районних постановках Київської та Чернігівської областей другої половини 1933 р. намірів влади, які впливали з її політики, спрямованої на організацію в українському селі Голодомору 1932–1933 рр. **Методологія дослідження** передбачає поєднання методів контекстуального, проблемно-хронологічного, системного та порівняльного аналізу. **Наукова новизна** статті визначається насамперед тим, що на підставі виявлених у районних газетах постанов місцевих органів доведено, що після кульмінації Голодомору, яка припала на весну-початок літа 1933 р., магістральний курс влади залишався незмінним. Він лише був декорований нібито пом'якшувальними змінами в самому механізмі хлібозаготівель. Насправді ж влада тримала напоготові усі випробувані репресивні методи. Враження про послаблення репресій складалось внаслідок відсутності найбільш зловісних форм – товарної блокади, трусів з вигрівання всього істотного та фізичним знущанням над селянами, а також масових депортацій. **Висновки.** Постанови районних органів Київської та Чернігівської областей переконливо свідчать про те, що влада не змінювала нормативну базу для застосування за потреби жорстких репресій, а навпаки доповнювала її. Як і під час жнив 1932 р. районні постанови містили норми, базовані на Постанові ЦВК і РНК СРСР «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів і кооперації та зміцнення суспільної (соціалістичної) власності» від 7 серпня 1932 року («закон про п'ять колосків»), постулювали репресивне вилучення хліба у випадку невиконання планів хлібозаготівлі, застосовували репресії аж до судових. Зберігалася дискримінація одноосібників. Як прямі норми районних ухвал, так і промовисті обмовки віддзеркалюють прагнення влади зберегти репресивний механізм, вичавити з села якомога більше зерна, ліквідувати одноосібний сектор, тримати селян у страху можливого повторення голоду як стимулу до виконання хлібозаготівель та до загальної покори.*

**Ключові слова:** постанови, влада, Київська область, Чернігівська область, районні газети, Голодомор, хлібозаготівля.

**Постановка проблеми.** Перша половина 1933р. стала, як добре відомо, кульмінацією Голодомору 1932–1933тр., принісши вбивство голодом багатьох мільйонів українських селян [3, с. 413–457]. На тлі жахить геноциду українців, у липні-серпні 1933 р., коли стартувала нова хлібозаготівельна кампанія, центральна влада в Москві та її ставленики в Харкові вдалися до ухвалення низки постанов, які на позір нібито полегшували долю селян, особливо колгоспників. Виникає питання про мотиви, якими керувалися вищі ешелони влади. Скільки тут було від наміру оптимізувати катастрофічну ситуацію на селі та загальну атмосферу в колгоспах? У який спосіб вплинули на ці ухвали страхітливі підсумки Голодомору, а також послідовні спроби Москви [16, с. 171–180; 17 р. 33–62] приховати

від світу факт його лютування та справжні масштаби жертв? Чи створювала влада можливості повторити за потреби масове вбивство голодом та використати щось з арсеналу репресивних заходів, задіяних під час хлібозаготівлі з урожаю 1932 р. та формування насінневих фондів навесні 1933 рр.? З'ясування перелічених та суміжних питань надзвичайно важливе для визначення сутності, перебігу й тривалості Голодомору. Під таким кутом варто проаналізувати районні постанови Київської та Чернігівської областей. Найповніший перелік їх виявлено в районній пресі, що цілком закономірно у зв'язку з суттєвими втратами архівів місцевих органів влади.

**Аналіз останніх досліджень.** До сьогодні в історіографії проблема дослідження постанов місцевих органів влади в такому ключі не стави-

лася. Більше того ця група документів перебувала на маргінесі зацікавленень дослідників. Районні ж постанови загалом з Київської та Чернігівської областей використовувалися в одиничних випадках без наміру з'ясувати інформаційні можливості [2, с. 120, 140; 15, с. 148, 155–156]. Що стосується заходів влади в українському селі під час хлібозаготівельної кампанії 1933–1934 рр., то вони приковували значно менше уваги, ніж стратегії, які призвели до виникнення Голодомору. Після кульмінації останнього подальші процеси оцінювалися під загальною опцією «послаблення репресій» на тлі досягнення владою головних цілей під час Голодомору [3, с. 539–543]. Відтак додаткові дослідження здатні поглибити концептуалізацію на ґрунті більш об'ємного з'ясування стратегій влади.

**Мета** статті полягає в тому, щоб дослідити особливості відображення в постановах районних органів влади Київської та Чернігівської областей ключових підходів верхівки СРСР та УСРР до хлібозаготівель з урожаю 1933 р. та інформаційні можливості цієї групи документів для з'ясування стратегій влади в українському селі.

**Виклад основного матеріалу.** Напередодні та у перші місяці хлібозаготівельної кампанії з урожаю 1933 рр. окреслився намір Москви, а слідом і Харкова демонструвати назовні нібито зміни в підходах до забезпечення надходжень зерна з українського села. У виконанні центральної влади нові зусилля були традиційно упаковані в загальносоюзні постанови, які потім конкретизувалися республіканськими. У червні та серпні побачила світ низка постанов ЦК ВКП(б) та РНК СРСР, а також ЦК КП(б)У та РНК УСРР, цілеспрямовано передрукованих районними газетами для якнайширшого ознайомлення тими селянами, яким пощастило вижити під час Голодомору.

Перша з них – «Про обов'язкові поставки зерна державі колгоспами та одноосібними господарствами з урожаю 1933 р. на основі закону від 19 січня 1933 р.» – з'явилася 20 червня на піку смертності в українському селі. Вона формувала засади хлібозаготівельної кампанії, ревізуючи підходи, використовувані раніше. Уводився фіксований продовольчий податок з колгоспів та одноосібників з гектару ріллі та ліквідовувалася практика зустрічних планів [12, № 59, с. 1]. У серпні норма про скасування зустрічних планів була продубльована [1, с. 914]. 9 серпня вже постанова РНК УСРР скасовує 4-й пункт своєї постанови від 4 травня, який вимагав зараховувати зерно, вирощене колгоспниками на присадибних ділянках,

як плату за трудовні [7, № 94, с. 1]. А постанова ЦК КПУ від 21 серпня 1933 р. засуджувала практику затримку авансів колгоспникам на трудовні, бо це «дає змогу петлюрівцям та контрреволюційним елементам провадити підривну роботу проти радянської влади» [14, № 81, с. 1]. Зрештою, постанова ЦК ВКП(б) та РНК СРСР «Про допомогу безкорівним колгоспникам у придбанні корів» від 14 серпня 1933 р. передбачала державну допомогу колгоспникам включно з річним кредитом на 50% вартості зі сплатою за рахунок трудовнів [8, № 62, с. 1].

Такі зміни правил гри однозначно працювали на покращення образу центральної влади в очах селянства. Але чи свідчили вони про послаблення репресивної складової? Тексти деяких зі згаданих вище та деяких інших постанов свідчать про небажання влади йти цим шляхом. У тій таки постанові ЦК ВКП(б) та РНК СРСР від 20 червня містився пункт, який встановлював обкладення планом зернопоставки засіяні присадибні ділянки за ставкою на 5% меншою, ніж одноосібники і на 5% більше, ніж колгоспи [12, № 59, с. 1]. Постанова залишала чинною постанову від 19 січня, яка забороняла торгівлю зерном колгоспами до «виконання визначеного на підставі цієї постанови пляну хлібозаготівель в цілому по республіці, краю, області й цілковитого засипання після виконання пляну хлібозаготівель насінних фондів». На ті колгоспи, які не виконали план, чекав штраф у розмірі ринкової вартості невиконаної частини, а до одноосібників мала застосовуватися ще й кримінальна відповідальність [12, № 9, с. 1].

24 травня ЦК ВКП(б) та РНК СРСР у черговій постанові прописували застосовувати «закон про п'ять колосків» до «всіх злодіїв та розкрадачів колгоспного майна», а 11 червня резолюція ЦК КП(б)У продублювала цю норму [14, № 58, с. 1]. 15 липня з'явилася постанова ЦК КП(б)У та РНК УСРР «Про організацію, збирання, молотьби та хлібоздавання одноосібними господарствами». Як і в 1932 р., мали бути призначені спеціальні уповноважені за кожними 10-20 хатами одноосібників, а до злісних одноосібників-ухильників «вжити заходів як до зривачів закону про хлібоздавання» [4, № 62, с. 1]. У серпні районні газети видрукували постанову Наркомату юстиції УРСР «Про кримінальну відповідальність одноосібних господарств за невиконання зобов'язань на здавання зерна державі у встановлені строки». Документ нагадував відповідну статтю Адміністративного кодексу УСРР, згідно з якою на одноосібників накладався штраф у розмірі

500 відсотків від плану та виникала кримінальна відповідальність. Окремим пунктом наголошувалося на тому, що будуть притягати одноосібників, які не виконали хлібопоставки «у строки визначені від сільради у вручених їм зобов'язаннях», що створювало широке поле для застосування репресій [12, № 77, с. 1]. Зрештою, 21 серпня постановою ЦК КП(б)У відкритим текстом підштовхувала до репресій, оскільки засуджувалася практика, «коли райпарткоми не вживають до найзлостивіших одноосібників, що ухиляються від хлібоздачі, репресивних заходів, передбачених законом про хлібопоставки, а також не притягають до відповідальності за бездіяльність голів сільрад». Зрештою, постанова погрожувала застосувати репресії до тих колгоспів, які не виконують серпневе зобов'язання [14, № 81, с. 1].

На такому тлі не дивно, що постанови районних органів влади, конкретизуючи виконання курсу, робили це в бік ужорсточення прописаних норм. А той факт, що вище керівництво дивилося на все крізь пальці означає фактичне схвалення таких процедур, адже практика скасування на рівні республіки чи областей неузгоджених рішень районних органів добре відома. Наприклад, такий випадок трапився 1 серпня 1933 р., коли постанова Київського облвиконкому та обкому КП(б)У скасувала новоград-волинську постанову, яка передавала колгоспам урожай з присадибних ділянок [14, № 73, с. 1].

Насамперед справжні наміри влади добре відтінює специфіка відображення в районних постановах проблеми авансування колгоспників та налагодження громадського харчування в колгоспах. У зв'язку з масовою смертністю, пік якої припав на весну – початок літа, це справді ставало питанням життя і смерті. А проте влада неприховано продемонструвала намір не збільшити авансування, щоб припинити голод, а навпаки зменшити! Якщо у 1932 р., дозволялося виділяти 10–15% від намолоченого, то тепер, попри такі ж цифри у загальносоюзній постанові від 20 червня, реальні районні постанови переважно дозволяли лише 10%. А спроби в багатьох колгоспах видати колгоспникам на аванс зерна по максимуму суворо каралися.

У постанові Чернігівського облкомітету та облбюро КП(б)У від 7 липня 1933 р. «Аванси видавати суворо організованим порядком не більше, як 10% фактично обмолоченого хліба до цілковитого виконання зобов'язань що до поставки хліба державі, збільшення до 15% для колгоспів, що сумлінно та добре працюють». Водночас – і це дуже показово – категорично забо-

ронялося використовувати збіжжя на громадське харчування, чого не було у відкритих московських та харківських постановах [6, № 66, с. 1]. У тих умовах це відрізало від порятунку селян, які через знесилення від голоду не змогли випрацювати трудовнів. 26 липня Чернігівське обласне земельне управління ухвалило окрему постанову «Про порядок авансування колгоспників», яка продублювала обидві норми з суттєвим уточненням: заборонялося видавати аванси зерном, слід було використовувати лише борошно. Підкреслювалося: «Усякі намагання використати зерно на будь-які потреби понад встановлений відсоток відрахування від кількості намолоченого хліба розцінюватиметься як розкрадання громадської власності» [12, № 76, с. 1]. Іншими словами підпадало під «закон про п'ять колосків».

Районні ж постанови відтінюють намір влади на практиці обмежити аванс десятьма відсотками. Це видно, зокрема, на прикладі постанови з Рокитного від 27 червня, яка визначала: «Запропонувати РЗВ та МТС протягом 3 днів проробити питання видачі авансів колгоспникам з 10 відс. відрахування від фактично обмолоченого хліба» [13, № 54, с. 2]. У Каневі постанова райкому КП(б)У від 3 липня вимагала суворо дотримуватися директиви РНК СРСР та ЦК ВКП(б) про аванси: [10, № 83, с. 1]. Постанова Бахмацького райвиконкому та бюро райкому КП(б)У від 28 липня зазначала, що управи колгоспів мали не перевищувати 10% авансування. Заступника голови управи артїлі «Нове Життя» (с. Красне) Грищенка, бригадира 4-ої бригади Косенка та польовода Шаповаленко зняли з посад та віддали під суд за те, що «роздали весь змолочений хліб колгоспникам» [5, № 123, с. 1]. А вже 8 серпня в Бахмачі мусили ухвалювати постанову «Про перекручення постанови про авансування колгоспників арт. ім. Сталіна с. Курінь Ч 1» у якій «за видачу авансування більше ніж 10%, та видачу його не борошном, а зерном – голові колгоспу Ващенко винести догану» [5, № 126, с. 1].

Білоцерківські районні постанови поєднують проблему авансування із прямими заборонами використовувати хліб на громадське харчування. Постанова від 13 серпня 1933 р. виключає з партії голову сільради с. Пологи Гройса та виносить суворо догану голові колгоспу Журавльову за «припущення в колгоспі куркульської зрівнялівки, видачі печеного хліба на громадське харчування, ігнорування директив ЦК та областкому ЦК КП(б)У про видачу авансу колгоспникам у 10 відсотків від намолоченого» [7, № 95, с. 1].

Через три дні у Білій Церкві ухвалюють нову промовисту постанову «Про перекурчення в видачі авансів в колгоспі ім. Якіра с. Винницьких Ставів». Голова сільради Гребінченко та секретар кандидатської групи Ветштейн були покарані із загрозою судового переслідування у випадку рецидивів за «припущення петлюрівсько-куркульської практики авансування колгоспників». Така практика полягала в тому, що з намолочених 500 ц на аванси виснаженим колгоспникам роздали 200 ц. Постанова знову ж таки прописувала 10% норму. Більше того, вона проговорюється, що не всі 10% видаються на харчування: «маючи на увазі, що з цих 10 відсотків намолоченого повинні провадити годівлю худоби концормами (коням 3-4 кг, а коровам 1 кг в день)» [7, № 98, с. 1]. І хоча в інших районних газетах таких уточнень не виявлено, навряд чи подібну деталізацію з наведенням конкретних цифр можна вважати плодом самодіяльності білоцерківського керівництва. Просто лише у Білій Церкві воно просочилося до тексту постанови.

На важливі роздуми наштовхує постанова Малинського райкому КП(б)У від 27 вересня, яка віддавала до суду керівництво колгоспу з с. Б. Берег «за перекурчення лінії партії та уряду у видачі авансів колгоспникам (видача ледарям більше, ніж сумлінним колгоспникам)» [11, № 117, с. 1]. Тут можливі два варіанти: або управа колгоспу дійсно коштом найактивніших колгоспників, виділила аванси іншим, або вона в такий спосіб намагалася витягти з хронічного недоїдання якомога більшу частину селян. У будь-якому випадку це випадок потребує додаткового дослідження.

Поруч із виплатою авансів, засобом психологічного тиску на селян та, що важливо в тих конкретних умовах, чинником стабільного харчового балансу для селян стала, як і в 1932 р., проблема перемелювання зерна. Під час хлібозаготівлі з урожаю 1933 р. обласні та районні постанови використовували її сповна. Простежується курс на те, щоб обставити надання дозволу на перемелювання збіжжя додатковими вимогами, важкими, а то й неможливими для виконання. Той факт, що окремі постанови містять, як і роком раніше, пункт про конфіскацію жорен чи не найкраще символізує потенційні наміри влади.

Постанова Чернігівського облорганізаційного комітету від 28 липня 1933 р. «Про порядок помолу зерна на с-г млинах» прямо забороняла надавати дозволи на перемелювання зерна тим колгоспникам та одноосібникам, які не виконують зобов'язань із

хлібозаготівлі. 6 серпня чергова постанова Чернігівського облорганізаційного комітету вносила додаткові обмеження. Зокрема уточнювалося, що надання дозволу на перемелювання проводиться залежно від виконання п'ятиденних та місячних завдань. Документ вимагав опечатати всі млини, які не увійшли до мережі затвердженої райвиконкомом. І навіть у здавалося б дрібницях докучали одноосібникам: пріоритетом на млинах мали бути колгоспи; у завізні дні одноосібників (10–15 душ) допускати лише після перемелювання для 2–3 колгоспів [6, № 86, с. 2].

Як в інших випадках, районні постанови «розшифровували» обласні, накладаючи додаткові обтяження. Приміром, Березнівський райвиконком 31 серпня у своїй постанові прописав норму, згідно з якою дозвіл на перемелювання зерна міг надавати лише голова сільради. Як і в 1932 р. вимагалось відібрати у селян всі наявні жорна, наклавши на власників штраф. А порушників правил перемелювання слід було штрафувати на 5 тис крб та притягати до суду [6, № 86, с. 1]. На Київщині ситуація була аналогічною. Лише ті одноосібники, які виконали плани хлібозаготівлі, могли розраховувати на дозвіл перемолоти зерно. Це положення дублювали районні постанови, приміром у Баришівці [4, № 67, с. 1].

Ще одним ударом для села стали районні постанови про обов'язкове постачання зерна державі одноосібними господарствами. Москва тут хитро переводила відповідальність на місця. Визначати долю одноосібників у межах спущеного згори плану було віддано на відкуп райвиконкомом та сільрадам. Та частина постанов, яка потрапила на шпальти районних газет, демонструє, що розрахунок Москви спрацював. У деяких районах і сільрадах встановлювали заможним селянам не на 5–10%, а навіть наполовину вищі норми, ніж колгоспникам. Так, постанова Дмитрівського РВК включила наступний пункт: «Норми постачання зерна державі куркулями встановити в півтора рази більші за норми здачі, що встановлено для одноосібних господарств по сільраді». До всього «Розмір постачання зерна державі для кожного одноосібного господарства встановлює сільрада» [9, № 27, с. 1].

Ще з червня почали з'являтися постанови, які стосувалися суворої охорони врожаю, що в тих умовах унеможливило для селян, які зуміли дотягти до жнив, врятуватися від голоду. Постанова Рокитянського райкому КП(б)У від 27 червня вимагала з 1 липня цілодобового чергування дружин у полі з кінями та зброєю [13, № 54, с. 1].



У Каневі постанова райкому партії від 28 липня суворо наголошувала «Останнє попередження: збільшити кількість дозорців дати їм коней» [10, № 71, с. 1]. У Баришівці постанова райкому КП(б)У від 18 червня вимагала організувати роботу об'їзників перевірених колгоспників, а також «зобов'язати судово-слідчі органи всі справи розкрадання хліба розслідувати першочергово та розглядати їх в показовому порядку на основі закону від 7 серпня 1932 р., а управам колгоспів розкращив хіба перед притягненням до відповідальності потрібно виключати з колгоспів і позбавляти права одержання належного їм на трудодні хліба» [4, № 57, с. 1]. А постанова РКК-РСІ від 7 серпня вже вимагала від прокуратури притягнути до судової відповідальності управи з низки колгоспів [Прапор колективіста Барш 11 серпня № 73]. У Борисполі постанова РВК від 10 липня містила аналогічні тези [8, № 50, с. 1].

Тексти районних постанов в Чернігівській області дуже близькі за змістом, що свідчить про існування спущеного згори зразка. У постанові Бахмацького райвиконкому від 27 липня вимагалося «виділити кращих трудящих на об'їзників та нічних вартових» та розпочати чергування з 29 липня. Постанова нагадувала про те, що до всіх, хто зазіхне на урожай, буде застосовано «закон про п'ять колосків». Осіб викритих та у зрізанні колосків та крадіжці хліба слід було виключати з колгоспу, позбавляти права на отримання хліба на аванс та трудодні [5, № 113, с. 1]. Схожу постанову ухвалили в Березному 1 липня 1933 року, додатково вимагаючи «за ухилення від сторожування притягати їх до найсуворішої відповідальності. Колгоспників викритих у крадіжках належало притягати до відповідальності, виключати з колгоспу, позбавляти одержання хліба за трудодні» [6, № 66, с. 1].

Зрештою, в районах ухвалювали постанови, які передбачали застосування репресії по всьому спектру проблематики хлібозаготівлі. Типовим прикладом є постанова Чигиринського райкому КП(б)У та виконкому від 9 серпня, яка вимагала працювати, «застосовуючи передбачені законом репресії до твердоздатчиків та окремих одноосібників, які зірвали здачу першого внеску державі». Що ж до колгоспників, то документ постулював виключення з колгоспу й притягнення до судової відповідальності навіть за зрив раннього початку робіт та пізнього закінчення (!) [14, № 75, с. 1].

**Висновки.** Зміст і тональність постанов районних органів влади початку хлібозаготівельної кампанії з урожаю 1933 року, органічно розвиваючи ідеї, закладені в нормативних документах, ухвалені на рівні Москви та Харкова, свідчать про те, що магістральний курс влади в українському селі залишався порівняно з кульмінаційним періодом Голодомору у своєму корені стабільним. Перехід до фіксованих продовольчих поставок від колгоспів та ліквідація зустрічних планів були продиктовані сподіваннями оптимізувати викачування зерна й не супроводжувалися бодай частковим переглядом загальних стратегій. Репресивна складова залишалася незмінною. Її нормативна база не коригувалася у бік пом'якшення. Дискримінація одноосібників зберігалася. Як і під час жнив 1932 року районні постанови так само містили норми, базовані на «законі про п'ять колосків», постулювали репресивне вилучення хліба у випадку невиконання планів хлібозаготівлі, застосовували репресії аж до судових.

Як прями норми районних ухвал, так і промовисті обмовки віддзеркалюють прагнення зберегти репресивний механізм та можливість вичавити з села якомога більше зерна, ліквідувати одноосібний сектор, тримати селян під загрозою можливого повторення голоду як стимулу для виконання хлібозаготівель та до загальної покори. Саме тому така пильна увага до заборони виділяти хліб на громадське харчування, обмеження в районних постановах авансування колгоспників до 10% від намолоченого.

Насправді влада тримала напоготові усі випробувані репресивні механізми. Враження про послаблення репресій навіювала відсутність зловісних форм – товарної блокади, трусів з вигрібання всього їстівного та фізичним знущанням над селянами, а також масових депортацій. Однак це зумовлювалось не зміною стратегічного курсу влади, а лише досягненням нею своїх цілей внаслідок реалізації наміру геноциду. Винищувати голодом під час хлібозаготівельної кампанії 1933–1934 рр. мільйони українських селян вона вже не потребувала. А от сформувані уявлення про нібито пом'якшення політики на селі, втопивши український сегмент у загальносоюзному, було на часі в контексті приховування факту Голодомору та перекидання відповідальності на місцеві органи вади. Проте як бачимо тексти районних постанов дезавуюють ці зусилля.

Список літератури:

1. Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / упорядн. Р. Пиріг. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія, 2007. 1128 с.
2. Костів, М. Б. *Регіональна преса УСРР як інструмент комуністичної пропаганди на Чернігівщині (1929–1933)*. Дис. на ступінь доктора філософії. Запоріжжя. 2021. 297 с.
3. Кульчицький, С. *Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі*, Кн. 2. Київ: Темпора, 2013. 628 с.
4. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. «Прапор колективіста». Барішівка. 1933. № 1–153.
5. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. «Прапор комуни». Бахмач. 1933. № 1–158.
6. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. «За більшовицькі темпи». Березне. 1933. № 1–176.
7. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. «Радянська нива». Біла Церква. 1933 р. № 1–186.
8. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. «Колективіст», Бориспіль. 1933 р. № 1–124.
9. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. «Колгоспник Дмитрівщини», Дмитрівка. 1933 р. № 1–187.
10. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. «Соціалістична перемога». Канів. 1933 р. № 1–169.
11. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. «За більшовицькі темпи». Малин. 1933 р. № 1–186.
12. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. «За соціалістичне Полісся». Ріпки. 1933 р. № 1–168.
13. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. «Колгоспник Рокитянщини». Рокитне. 1933. № 1–157.
14. НБУ імені В. Вернадського. Відділ формування та використання газетних фондів. «Ленінським шляхом». Чигирин. 1933 р. № 1–189.
15. Папакін, Г. *«Чорні дошки»: Антиселянські репресії (1932–1933)*. Київ: Інститут історії України, 2013. 412 с.
16. Сергійчук, В. *Голодомор 1932–1933 років як геноцид українства*. Київ: ПП Сергійчук М. І., 2018. 432 с.
17. Dmytrychyn, I. *Le Voyage de Monsieur Herriot : Un épisode de la Grande Famine en Ukraine*. Paris: L'Harmattan, 2018. 302 p.

**Yakubovskiy I.V. THE REFLECTION OF THE STRATEGIES OF HOLODOMOR OF 1932–1933 IN THE RESOLUTIONS OF DISTRICT AUTHORITY OF KYIV AND CHERNIHIV REGIONS (SECOND HALF OF 1933)**

*The article aims to research the reflection of the authority strategies led to Holodomor of 1932–1933 in the resolutions of the Kyiv and Chernigiv regional powers in the second half of 1933. The research methodology includes the combination of number of historical methods: comparative, source studies, contextual analyses, structural and functional analyses. The scientific novelty. Under the prism of district authority resolutions published in the local media it was argued that after the culmination of the Holodomor which was in spring-early summer 1933 the authority policy did not shifted. Only softened changes in the mechanism of grain procurement have taken place. In fact, the authority were ready to use all tested repressive methods. The notions of a relaxation of repression was suggested by the absence of ominous forms, such as a trade blockade, skirmishes with everything edible and physical abuse of peasants, as well as mass deportations. Conclusions. The resolutions of district authorities of Kyiv and Chernihiv regions lead that normative base to the using of repressions was supplemented by new laws which expand opportunities. Like the summer 1932 district resolutions contained the norms based on the “law of five ears”, provided the repressive forms of withdrawal of bread in the case of non-fulfillment of the plans of grain procurement, enabled the repressions. Discrimination against farmers remained. The norms of resolutions as well as slip of tongues reflect the aspiration of authorities to save the repressive mechanism for their practices, take from the village as much grain as possible, eliminate the farmers, and keep the peasant in the fear of possible starvation as a stimuli to execute the plan of the grain procurement.*

**Key words:** resolutions, authority, Kyiv region, Chernihiv region, Hoodomor, local media, grain procurement.